

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक: इएसटी ५५०६/(६४२/०६)/प्रशा-१
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : ५ मे, २००९

प्रस्तावना :

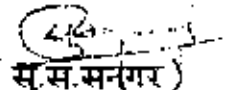
महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन व शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५ मधील कलम ८ (१) (२) मधील तरतुदीनुसार प्रत्येक विभाग व त्यांच्या अधिपत्याखालील कार्यालय प्रामुखांना नागरिकांची सनद प्रसिद्ध करण्याची तरतूद करण्यात आली होती. त्यानुसार विभागाची नागरिकांची सनद प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :

विभागाची नागरिकांची सनद तसेच विभागाच्या अधिपत्याखालील श्रेष्ठ कार्यालयांना सादर केलेल्या नागरिकांच्या सनदेचा मसुदा मा.अप्पर मुख्य सचिव (सेवा) यांच्या अध्यक्षतेखाली नेमण्यात आलेल्या समितीपुढे सादर करण्यात आला होता. समितीने सादर नागरिकांच्या सनदेस मान्यता दिली असून विभागाची नागरिकांची सनद सोबत जोडलेल्या पुरतिकेचये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

२. सादर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर प्रसिद्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २००९०५०५१९५८५४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(मु.स.मन्गर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे

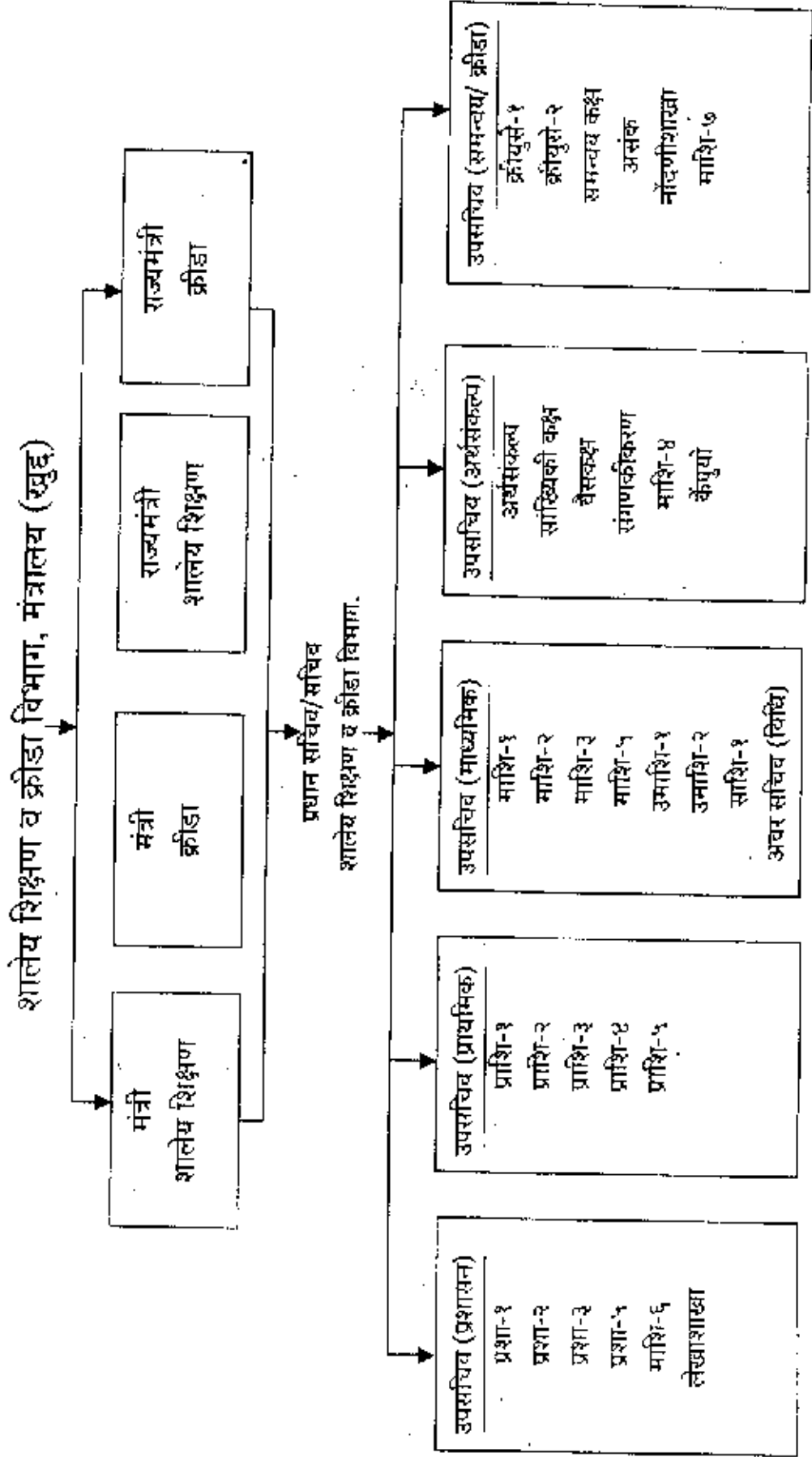
शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
 संचालक, प्रौढ शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
 संचालक, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे
 अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे (राज्य मंडळ)
 संचालक, महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे.
 सहसंचालक, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक नियोजन व प्रशासन संस्था, जिल्हा परिषद, औरंगाबाद.
 अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे.
 राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षण परिषद, चर्नीरोड, मुंबई-४०० ००४.
 संचालक, राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था, 'बालचिंतदाणी' आगस्कव मार्ग, पुणे-४११ ००४
 संचालक, क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
 सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक,
 सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक), जिल्हा परिषद.
 विभागातील सह सचिव/उपसचिव/अवर सचिव/कक्षा अधिकारी, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय,
 मुंबई.
 मा.मंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव.
 मा.मंत्री, क्रीडा यांचे खाजगी सचिव.
 मा.मंत्री, शालेय शिक्षण व क्रीडा यांचे खाजगी सचिव.
 मा.राज्यमंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव.
 मा.राज्यमंत्री, क्रीडा यांचे खाजगी सचिव.
 मा.सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा यांचे स्वीय सहायक.
 निवडनस्ती (प्रशा-१).

महाराष्ट्र शासन

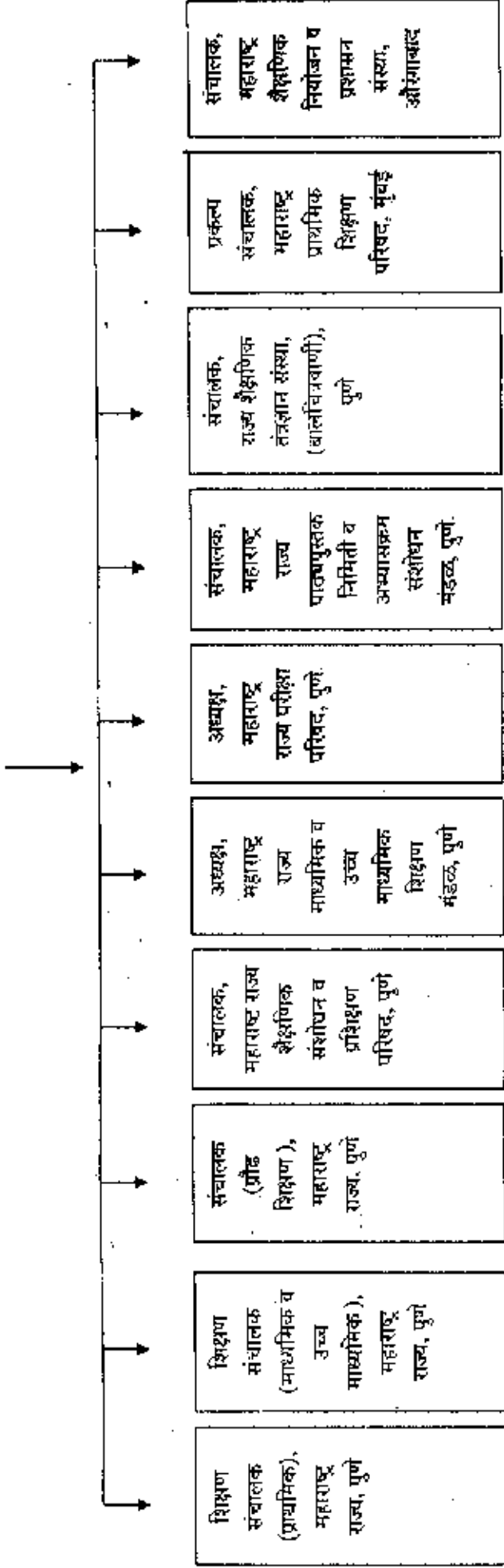
नागरिकांची सज्जद

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग,
मंत्रालय, मुंबई.

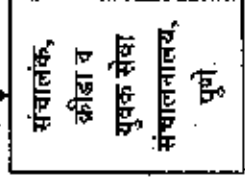
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाची रचना दर्शविणारे विवरणपत्र.

शालेय शिक्षण विभागातील क्षेत्रिय कार्यालयांचे विभाग प्रमुख

क्रीडा विभागाचे क्षेत्रिय विभाग प्रमुख

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय (खुद) नागरिकांची सनद

प्रस्तावना

मनुष्यबळ विकासाचे एक प्रभावी साधन म्हणून 'शिक्षण' ही बाब अत्यंत महत्त्वपूर्ण ठरते. ६ ते १४ वयोगटाच्या सर्व मुलांना प्राथमिक शिक्षण पुरविणे हे शासनाचे घटनात्मक दायित्व आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या या विभागाकडून भविष्यात उज्वल पिढी घडविण्याकरिता तसेच आर्थिक, सामाजिक परिघर्तनाच्या दृष्टीने शैक्षणिक पायाभूत सुविधा निर्माण करण्याकरिता विविध उपक्रम राबविण्यात येतात. राज्यशासनाचा, एकूण वित्तीय महसूल खर्चापैकी १/५ भाग सर्वसाधारण शिक्षणावर खर्च होतो.

राज्यामध्ये शिक्षणा बरोबरच क्रीडा क्षेत्रात क्रीडा संस्कृतीचे संवर्धन व विकास होण्याच्यादृष्टीने शासनाने क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय असे स्वतंत्र संचालनालय स्थापन केले आहे. यामार्फत विविध क्रीडा व युवक कल्याण विषयक कार्यक्रम राबविण्यात येतात.

प्राथमिक
शिक्षण व
माध्यमिक
शिक्षण

राज्यातील ६ ते १४ वयोगटाच्या सर्व मुला-मुलींना प्राथमिक शिक्षण पुरविण्याच्या उद्देशाने "सर्व शिक्षा अभियान" हा महत्वाकांक्षी कार्यक्रम शासनाकडून राबविण्यात येतो. सदर उपक्रम राबविण्याकरिता प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई ही स्वतंत्र स्वायत्त संस्था निर्माण केली आहे. प्राथमिक शिक्षणाचा प्रसार वेगाने झाल्यामुळे राज्यात माध्यमिक शिक्षणाचा विस्तारही मोठ्या प्रमाणात झालेला आहे. राज्यात माध्यमिक व उच्चमाध्यमिक शाळा प्रामुख्याने खाजगी संस्थांकडून चालविल्या जातात. सन १९७२-७३ पासून राज्यात १०+२+३ हा शैक्षणिक आकृतीबंध सुरु करण्यात आला असून +२स्तरावरील कनिष्ठ महाविद्यालये सुरु करण्यात आलेली आहेत.

क्रीडा व युवक
कल्याण

राज्य शासनाच्या शिक्षण प्रणालीमध्ये शारीरिक शिक्षण, क्रीडा व युवक सेवा यांचा समावेश आहे. क्रीडा क्षेत्राच्या विकासासाठी जुलै १९७० मध्ये क्रीडा व युवक सेवा संचालनालयाची स्थापना करण्यात आली आहे. या संचालनालयामार्फत राज्याची क्रीडा विषयक धोरणांची अंमलबजावणी करण्यात येते.

विभागाची
उद्दिष्टे

शालेय शिक्षण व क्रीडा क्षेत्रामध्ये खालील उद्दिष्टांची पूर्तता करण्यास शासन कटीबद्ध आहे.

१) प्राथमिक शिक्षणाचा दर्जा उंचावून व त्यामध्ये जीवनोपयोगी शिक्षणाचा समावेश करणे.

२) सर्व मुला-मुलींचे प्राथमिक शिक्षण पूर्ण करणे.

- ३) शाळांतील विद्यार्थ्यांची गळती कमी करून १०० टक्के उपस्थितीचे उद्दिष्ट साध्य करणे.
- ४) ६ ते १४ वयोगटातील शाळा सोडलेली / शाळेत कधीच न गेलेली, स्थलांतरीत मुलांकरिता पर्यायी शिक्षणाचे उपक्रम राबविणे.
- ५) विशेष गरजा असलेल्या मुलांना शिक्षणाची समान संधी व सहभाग मिळवून देणे.
- ६) मुलींच्या प्राथमिक शिक्षणासाठी विशेष कार्यक्रम राबविणे.
- ७) शैक्षणिक विकासासाठी असलेल्या केंद्राच्या पुढील योजना राज्यात प्रभावीपणे राबविणे.
 - अ) शालेय पोषण आहार योजना.
 - ब) संगणक प्रशिक्षणाच्या योजना.
 - क) शिष्यवृत्ती योजना.
 - ड) भाषिक/धार्मिक अल्पसंख्याकासंबंधीच्या शैक्षणिक योजना. तसेच मदरसा आधुनिकीकरण योजना.
- ८) प्राथमिक/ माध्यमिक व महाविद्यालयीन शैक्षणिक पातळीपर्यंतच्या अभ्यासक्रमात शारीरिक शिक्षणाचा समावेश व विकास करणे.
- ९) विद्यार्थ्यांसाठी क्रीडा स्पर्धा व मार्गदर्शन शिबिरांचे आयोजन करणे.
- १०) क्रीडा विषयक पायाभूत सुविधा निर्माण करण्याकरिता प्रत्येक विभाग/ जिल्हा/ तालुका स्तरावर क्रीडा संकुले उभी करणे.
- ११) युवक सेवा व युवक कल्याण विषयक कार्यक्रमांचे आयोजन करणे.

विभागांची
रचना

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या शासन स्तरावरील प्रशासनिक विभागाकडून मुख्यत्वे करून धोरणात्मक बाबींवर निर्णय घेण्यात येतो. शासन स्तरावर विभागाचे मंत्री/ राज्यमंत्री यांचेबरोबर प्रशासनिक नियंत्रणाकरिता प्रधान सचिव / सचिव हे भारतीय प्रशासन सेवेतील अधिकारी कार्यरत आहेत. त्यांच्या अधिपत्याखाली विभागाकडे सहसचिव/ उपसचिव, अवर सचिव/ कक्ष अधिकारी व इतर सहायक कर्मचारीवृंद कार्यरत आहे. याबाबतचा वृक्ष तक्ता सोबत जोडला आहे.

शासन स्तरावर महत्वाचे निर्णय / धोरणात्मक बाबी हाताळण्यात येतात. मात्र योजनांची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी क्षेत्रिय कार्यालयातील विभाग प्रमुख व त्यांच्या अधिपत्याखालील अधिकाऱ्यांमार्फत होते. विभागाच्या अधिपत्याखालील क्षेत्रिय स्तरावरील विभाग प्रमुखांची कार्यालये पुढीलप्रमाणे आहेत:-

- १) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- २) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्चमाध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ३) संचालक (प्रौढ शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ४) संचालक, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे.
- ५) अश्याथ महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक व उच्चमाध्यमिक शिक्षण संचालक, पुणे

- ६) अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे.
- ७) संचालक, महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे.
- ८) संचालक, राज्य शैक्षणिक तंत्रज्ञान संस्था (बालचित्रवाणी), पुणे.
- ९) प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- १०) संचालक, महाराष्ट्र शैक्षणिक नियोजन व प्रशासन संस्था, औरंगाबाद
- ११) संचालक, क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, पुणे.

कार्यपूर्तीचे
वेळापत्रक

विभागाच्या महत्वाच्या योजना व धोरणात्मक बाबींवर शासन स्तरावर निर्णय घेण्यात येतात. मात्र, शासन स्तरावर नागरिकांना थेट सुविधा देण्याचे कोणतेही उपक्रम राबविण्यात येत नाहीत. विभागाच्या विविध उद्दिष्टांची पूर्तता करण्याकरिता उपरोक्त क्षेत्रिय कार्यालयांकडून विविध योजनांमार्फत उपक्रम राबविण्यात येतात. या उपक्रमाची माहिती व त्याबाबतच्या कार्यपूर्ती वेळापत्रकाचा समावेश क्षेत्रिय कार्यालयातील नागरिकांच्या सनदेमध्ये करण्यात येईल. ही माहिती स्वतंत्रपणे प्रसिद्ध करण्यात येईल.

माहितीची
सुलभता

आधुनिक काळाची गरज म्हणून विभागाची तसेच क्षेत्रिय कार्यालयांची माहिती संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्याच्यादृष्टीने प्रयत्न करण्यात येत आहेत. विभागाच्या कामाची प्रचंड व्याप्ती विचारात घेता. काही विभाग प्रमुखानी यापूर्वीच आपली माहिती / उपक्रम संकेत स्थळावर प्रसिद्ध केले आहेत. महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्चमाध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे यांची माहिती www.msbsshse.ac.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध आहे. सर्य शिक्षा अभियान योजनेतर्गत प्राथमिक शिक्षणासंबंधीचे विविध उपक्रम राबविले जातात. याबाबतची माहिती www.mpsp.org.in या संकेत स्थळावर अद्ययावत करण्याचे काम सुरु आहे. तसेच विभागाच्या पाठ्यपुस्तक मंडळाची माहिती www.balbharti.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध आहे.
